

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

ISSN 2076-586X (Print)

2524-2660 (Online)

DOI 10.31651/2524-2660-2021-3

ВІСНИК
Черкаського національного
університету
імені Богдана Хмельницького

Серія
Педагогічні науки

Випуск
3.2021

Черкаси – 2021

**Засновник, редакція, видавець і виготовлювач –
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького**
Свідоцтво про державну перереєстрацію КВ № 23937–13777Р від 21.05.2019

Матеріали «Вісника» присвячені проблемам формальної, неформальної та інформальної освіти. У статтях презентуються результати досліджень різних аспектів розвитку освітніх систем, особливості організації різних форм навчання, розробки нових педагогічних технологій, педагогічні умови ефективності пізнавальної діяльності суб'єктів освітнього процесу, неперервність професійної освіти тощо.

Наукові статті збірника рекомендовані викладачам вищої школи, аспірантам, студентам, соціальним працівникам, а також усім, хто цікавиться соціально-педагогічною проблематикою.

Журнал входить до «Переліку наукових фахових видань України» категорії «Б», у яких можуть публікуватися результати досліджень здобувачів наукових ступенів доктора філософії і доктора наук за педагогічними спеціальностями 011, 012, 013, 014, 015 на підставі Наказу Міністерства освіти і науки України від 17 березня 2020 р. № 409.

Випуск **№ 3.2021** наукового журналу **Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки»** рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет Вченою радою Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 1 від 31.08.2021).

Журнал індексується в міжнародній наукометричній базі **Index Copernicus** (ICV 2018: 73,37; ICV 2019: 76.51), базі метаданих **CrossRef**, базі даних наукових цитувань **Open Ukrainian Citation Index**.

Редакційна колегія серії:

Голова: Борисов В.В., д. пед. н., проф. **Заступник голови:** Лодатко Є.О., д. пед. н., проф.
Члени редколегії: Архипова С.П., д. пед. н., проф.; Бондар І.І., проф., Народн. художник України; Вовк О.І., д. пед. н., проф.; Данилюк С.С., д. пед. н., проф.; Десятов Т.М., д. пед. н., проф. Коломієць О.Г., д. філос. н., доц.; Кукуленко-Лукьянець І.В., д. психол. н., доц.; Николаєску І.О., д. пед. н., доц.; Симоненко Т.В., д. пед. н., проф.; Тарасенкова Н.А., д. пед. н., проф.; Шпак В.П., д. пед. н., проф.; Авшенюк Н.М., д. пед. н., ст. н. с., (Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України); Арутюнян Н.К., д. пед. н., проф. (Єреванський держ. ун-т, Республіка Вірменія); Будник О.Б., д. пед. н., проф. (Прикарпатський нац. ун-т імені Василя Стефаника); Галус О.М., д. пед. н., проф. (Хмельницька гуманіт.-пед. акад.); Гуржій А.М., д. т. н., проф., дійсний член НАПН України; Добрева (Георгиева) С., к. пед. н., доцентка (Шуменський ун-т «Єпископ Костянтин Преславський», Республіка Болгарія); Єркібаєва Г.Г., д. пед. н., проф. (Міжнар. Казахсько-Турецький ун-т ім. Х.А. Ясаві, Республіка Казахстан); Жорова І.Я., д. пед. н., проф. (КВНЗ «Херсонська академія неперервної освіти»); Клим-Климашевская А., д-р габ., проф. (Ун-т природн. та гуманіт. наук в Седьце, Республіка Польща); Клявіна А., д. пед. н., проф. (Латвійська акад. спорт. педагогіки, Латвійська Республіка); Кондрашов О., д. пед. н., асистент проф. (Ун-т Томпсон Ріверс, Канада); Малафійк І.В., д. пед. н., проф. (Рівненський держ. гуманіт. у-т); Мікаелян Г.С., д. пед. н., проф. (Вірменський держ. пед. ун-т імені Х. Абовяна, Республіка Вірменія); Назаренко Г.А., д. пед. н., проф. (КЗ «Черкаський обл. ін-т післядипл. освіти пед. працівн. Черкаської обл. ради»); Омельченко С.О., д. пед. н., проф. (ДВНЗ «Донбаський держ. пед. ун-т»); Періг О.В., к. т. н., доцент (Донбаська державна машинобудівна академія); Пономаренко Т.О., д. пед. н., проф. (Київський ун-т імені Бориса Грінченка); Пригодій М.А., д. пед. н., проф. (Національний пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова); Рудишин С.Д., д. пед. н., проф. (Глухівський нац. пед. ун-т імені Олександра Довженка); Скворцова С.О., д. пед. н., проф., чл.-кор. НАПН України (ДЗ «Південноукраїнський нац. пед. ун-т ім. К.Д. Ушинського»); Федосова І.В., д. пед. н., проф. (ДВНЗ «Приазовський держ. техн. ун-т»); Харадзе Е.М., д. пед. н., асистент проф. (Тбіліський держ. ун-т ім. Іване Джавахішвілі, Грузія).
Секретаріат: Гнезділова К.М., д. пед. н., проф.; Пакушина А.З., к. пед. н.; Сердюк З.О., к. пед. н., доц.

Адреса редакційної колегії:

18000, Черкаси, бульвар Шевченка, 81,
Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького,
кафедра педагогічних наук, освітнього і соціокультурного менеджменту.
Website: <http://ped-ejournal.cdu.edu.ua>;
e-mail: bulletin_chnu@ukr.net, lodatko@gmail.com
Тел. +38(093) 07-123-06

За дотримання права інтелектуальної власності, достовірність матеріалів та обґрунтування висновків відповідають автори.

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy

ISSN 2076-586X (Print)

2524-2660 (Online)

DOI 10.31651/2524-2660-2021-3

BULLETIN
of the
Cherkasy Bohdan Khmelnytsky
National University

Series
Pedagogical Sciences

Issue
3.2021

Cherkasy – 2021

Founder, Editor, Publisher and Producer
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy
Certificate of state re-registration KV № 23937-13777P of 21.05.2019

Bulletin materials focus on the issues of formal, non-formal and informal education. The presented articles report on the results of studies in various dimensions of developing educational systems, specific features of providing various forms of training, factors, which promote new pedagogical technologies, pedagogical conditions conducive to efficacious cognitive activity of subjects in the teaching and learning process, continuity of vocational education, etc.

Scholarly articles of the bulletin are recommended for high school teachers, postgraduates, students, social workers, as well as anyone interested in social and pedagogical issues.

The journal is included in the "List of scholarly professional editions of Ukraine" of category "B" in which the results of the theses for obtaining the scientific degrees of Ph.D and Doctor of Sciences in Pedagogy may be published results of specialties 011, 012, 013, 014, 015 can be published on the basis of the Decree of the Ministry of Education and Science of Ukraine of March 17, 2020 No. 409.

Issue # **3.2021** of the Scholarly **Bulletin of the Cherkasy Bohdan Khmelnytsky National University. Series "Pedagogical Sciences"** is recommended for printing and distribution through the Internet by the Academic Council of Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy (Protocol # 1, August 31, 2021).

*The journal is indexed in the international scientific databases **Index Copernicus** (ICV 2018: 73,37; ICV 2019: 76.51), **CrossRef** metadata database, database of scientific citations **Open Ukrainian Citation Index**.*

Editorial Board of the Series:

Editor-in-Chief: prof. *Borysov V.*, DrPedSc. **Deputy Editor-in-Chief:** prof. *Lodatko E.*, DrPedSc.
Members of the Editorial Board: prof. *Arhipova S.*, DrPedSc.; prof. *Bondar I.*, People's artist of Ukraine; prof. *Vovk O.*, DrPedSc.; prof. *Danylyuk S.*, DrPedSc.; prof. *Desyatov T.*, DrPedSc.; assoc. prof. *Kolomiets O.*, DrPhilosSc.; assoc. prof. *Kukulenko-Lukyanets I.*, DrPsychSc.; assoc. prof. *Nikolayesku I.*, DrPedSc.; prof. *Symonenko T.*, DrPedSc.; prof. *Taraskova N.*, DrPedSc.; prof. *Shpak V.*, DrPedSc.; prof. *Avshenyuk N.*, DrPedSc., sen.res.fel. (Institute of Pedagogical and Adult Education of the NAPS of Ukraine); prof. *Harutiunian N.*, DrPedSc. (Yerevan State University, Republic of Armenia); prof. *Budnyk O.*, DrPedSc. (Vasyl Stefanyk Precarpathian National University); prof. *Halus O.*, DrPedSc. (Khmelnysky Humanities and Pedagogical Academy); prof. *Gurzhiy A.*, DrPedSc., full member of NAPS of Ukraine; assoc. prof. *Dobrevva (Georgieva) S.*, CPedSc (Konstantin Preslavsky University of Shumen, Republic of Bulgaria); prof. *Erkibaeva G.*, DrPedSc. (Hoca Ahmet Yesevi International Turkish-Kazakh University, Republic of Kazakhstan); prof. *Zhorova I.*, DrPedSc. (CHEE "Kherson Academy of Continuing Education"); prof. *Klim-Klimaszewska A.*, DrHab. (Siedlce University of Natural Sciences and Humanities, Poland); prof. *Klavina A.*, DrPedSc. (Latvian Academy of Sport Pedagogy, Republic of Latvia); assist. prof. *Kondrashov O.*, DrPedSc. (Thompson Rivers University, Canada); prof. *Malafiiuk I.*, DrPedSc. (Rivne State Humanities University); prof. *Mikaelian H.*, DrPedSc. (Khachatur Abovyan Armenian State Pedagogical University, Republic of Armenia); prof. *Nazarenko G.*, DrPedSc. (CEI "Cherkasy Regional Institute of Postgraduate Education of Pedagogical Workers of Cherkasy Regional Council"); prof. *Omelchenko S.*, DrPedSc. (SHEE "Donbas State Pedagogical University"); assoc. prof. *Perig A.*, CSc. (Donbass State Engineering Academy); prof. *Ponomarenko T.*, DrPedSc. (Borys Grinchenko Kyiv University); prof. *Prygodii M.*, DrPedSc. (National Pedagogical Dragomanov University); prof. *Rudyshyn S.*, DrPedSc. (Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University); prof. *Skvortsova S.*, DrPedSc., corresp. member of the NAPS of Ukraine (SI "South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky"); prof. *Fedosova I.*, DrPedSc. (DHEE "Pryazov State Technical University"); assist. prof. *Kharadze E.*, DrPedSc. (Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia). **Secretariat:** prof. *Hnezdilova K.*, DrPedSc.; *Pakushina L.*, CPedSc; assoc. prof. *Serdiuk Z.*, CPedSc.

Address of the Editorial Board:

18000, Cherkasy, Shevchenko boulevard, 81,
Bohdan Khmelnytsky National University at Cherkasy
Department of Pedagogical Sciences, Educational and Sociocultural Management.
Website: <http://ped-ejournal.cdu.edu.ua>;
e-mail: bulletin_chnu@ukr.net, lodatko@gmail.com
Tel. +38 (093) 07-123-06

The authors are responsible for the observance of the intellectual property right, for the reliability of the materials and for the substantiation of the conclusions.

the individual; as professional readiness for ecological pedagogical activity.

Contextually related concepts "ecological consciousness", "ecological culture" are studied and their interrelation is established: ecological competence is shown in subject-practical eco-activity of the person; ecological culture is a spiritual guide to human eco-behavior; ecological consciousness is a component of appropriate competence and the highest manifestation of personality culture.

The ecological competence of the future primary school teacher is defined as an integrative formation of his personality, which combines knowledge, skills, skills of nature conservation, is manifested in a conscious value attitude to solving problems of environmental protection, allows to form ecologically appropriate models of behavior in appropriate situations. , make informed decisions, be

responsible for their consequences to themselves, their students and society. It was found that the formed ecological competence of the primary school teacher is manifested in the developed emotional-volitional, motivational-value spheres of his personality, in the ability to reflect, which testifies to his professional readiness for pedagogical eco-activity, moral and social maturity of the specialist.

Keywords: institution of higher education, teacher, primary school, ecological culture, ecological consciousness, ecological competence.

Одержано редакцією 08.08.2021
Прийнято до публікації 27.08.2021

DOI 10.31651/2524-2660-2021-3-68-73

ORCID 0000-0002-3735-342X

ПРОКОПЕНКО Альона Олександрівна

кандидатка педагогічних наук, доцентка, викладачка кафедри інформатики,

Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради,

e-mail: prokopenko.hgpa@gmail.com

УДК 378.011.3-051:37]:37.015.31.091.2-021.64/66(045)

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ЕДУКАЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ ОСВІТИ В ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИЦІ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

На основі аналізу психолого-педагогічної, управлінської та спеціальної літератури, а також нормативно-правових документів визначено сучасні проблеми едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, а саме: пріоритетність матеріального забезпечення особистості над її духовно-ціннісним розвитком; надмірне використання глобальної інформаційної бази в усіх сферах життєдіяльності людини; обтунтування і розробки фрейму її змістового наповнення загальної педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену; відсутність педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Ключові слова: едукація; концепція; діджиталізації; майбутні фахівці.

Постановка проблеми. Модернізаційні процеси, які відбуваються у галузі освітньої політики в Україні загалом та педагогічної галузі зокрема вимагають переосмислення концептуальних засад з урахуванням світових та європейських стандартів. У зв'язку із цим набуває особливого значення розбудова національної педагогічної концепції едукації майбутніх учителів як висококомпетентних фахівців нової генерації. «Дослідження світового досвіду реалізації трансформаційних процесів в напрямі формування кадрового потенціалу вищих навчальних закладів відіграє дедалі більшу роль у розв'язанні сучасних проблем і завдань педагогічної науки та практики, зокрема теорії та методики професійної освіти. Таке спрямування пов'язано з переходом розвинутих країн на новий рівень розвитку, що характеризується інтелектуалі-

зацією професійної діяльності людини» [1, с. 13].

А. Харківська зазначає, що «система освіти в кожній конкретній країні пов'язана з її суспільно-культурним середовищем і виробничо-технологічною базою великою кількістю складних функціональних залежностей і відношень. Це особливо стосується систем підготовки спеціалістів вищої кваліфікації, ефективність роботи яких визначає не тільки стан економіки країни, але й перспективи її подальшого процвітання за умов все більш гострої конкуренції в умовах «глобалізованого» оточення» [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні аспекти розвитку педагогічної галузі стали предметом науково пошуку І. Анненкової, З. Баумана, І. Бега, М. Євтуха, О. Дубасенюк, М. Ілляхова, Т. Сорочан, А. Харківської, Є. Хрикова, Н. Черншової та інших.

Формулювання цілей статті. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури визначити сучасні проблеми едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. У другому десятиріччі XXI століття у вищій педагогічній освіті відбулися значні перетворення, що істотно вплинули і на мету, завдання та сприяли суттєвим змінам змісту освітніх стандартів, освітньо-професійних програм тощо. І перш ніж визначити сучасні освітні проблеми необхідно згадати і констатувати, що «метою освіти є всебічний розвиток людини як

особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [3]. Наступним визначимо й схарактеризуємо основні сучасні проблеми едукції майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

У А Memorandum on Lifelong Learning обґрунтовано шість основних принципів розвитку освіти протягом життя, нами було виділено саме принципи, які окреслюють поле нашого наукового пошуку, а саме едукцію майбутніх учителів: нові базові знання і навички для всіх через гарантування постійного доступ до освіти для отримання, узагальнення і оновлення професійних здібностей з метою адаптації до інформаційного суспільства; збільшення інвестицій в людські ресурси для підвищення рівня цінності людського капіталу; інноваційні методики едукції щодо розбудови новітньої методології навчання, виховання, розвитку для педагогічної галузі загалом; нова система оцінювання рівня едукції з метою глобальних змін у процесі оцінювання її результатів; розвиток наставництва та консультування для забезпечення кожного учасника освітнього процесу вільним доступом до інформаційних ресурсів. Таким чином, можемо дійти висновку, що представлені вище висловлювання дають підстави стверджувати, що рівень конкурентоздатності держави на світовій арені на пряму залежить від рівня компетентності фахівців, їх здатностей оволодівати новими компетентностями, враховувати нові можливості та використовувати їх із користю для себе та країни загалом. У процесі модернізації цих змін у галузі освіти, за часів незалежної України, виявлено певні труднощі із одного боку та перспективи розвитку освіти з іншого. На наш погляд, до проблем, які постали на шляху розвитку освітньої педагогічної системи є пріоритетність матеріального забезпечення особистості над її духовно-ціннісним розвитком та надмірне використання глобальної інформаційної бази в усіх сферах життєдіяльності людини.

Розкриємо детальніше кожну із виявлених проблем. «Техніка завжди є засіб, знаряддя, а не мета. Не може бути технічних

цілей життя, можуть бути лише технічні засоби, цілі ж життя завжди лежать в іншій області, в області духу» [4, с. 148].

О. Жерновникова наголошує, що «Україна – країна з великою територією і значною кількістю населення, тому оперування значними базами даних є дуже корисною для розвитку економіки і освіти. Основною проблемою реалізації державної політики України у сфері стимулювання розвитку цифрових технологій (діджиталізації) є фрагментарність, брак системності, послідовності, завершеності, узгодженості між ухваленням нормативно-правових актів і подальшою розробкою механізмів їх реалізації» [5].

При цьому Н. Петрук наголосувала, що «стан української гуманітарної освіти сьогодні значною мірою залежить від загальних тенденцій, притаманних технократичному і глобальному світові. У такому світі панує технократизм, прагматизм і доцільність, проте очевидним стає дефіцит добра, співпереживання, духовності й гуманітарного мислення. Тотальне прагнення до прибутку і економічного зростання неминуче породжує кризу гуманітарної освіти, а отже, призводить до нівеляції (або навіть знищення) тих людських якостей, які складають основи культури» [6, с.55].

На думку З. Бауман та Л. Донскіс «досить негативно на стан гуманітарної освіти й культури в цілому впливає споживацьке суспільство з цінностями «хвилинної культури», «квапливої культури» [7, с. 173].

О. Мелашенко наголошує, що «сучасного технократа називають вже не інженером людських душ і суспільної свідомості, а вершителем долі держави і світу. Така постановка питання призвела до психологічного надлому в суспільній свідомості (зростання стресів, злочинності, наркоманії, тероризму), а також до технологічного та екологічного надламів» [8, с. 81].

Отже, проаналізувавши дослідження цитованих вище науковців, можемо дійти висновку, що на сьогодні суспільству притаманна все більше технокретизація, на жаль, йде знецінення духовно-моральних цінностей людини, добро, гуманність, громадянська відповідальність залишаються за екранами гаджетів, педагогічна галузь має сприяти переорієнтації духовно-оральної кризи суспільства через едукцію майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти.

До сучасних проблем, які стосуються не тільки національного суспільства, а й міжнародного відносимо надмірне використання глобальної інформаційної бази в усіх сферах життєдіяльності людини – «новітні комп'ютерні та інформаційні технології, а

особливо соціальні мережі, суттєво впливають на життєдіяльність дитини та розвиток її мозку. На даний момент є небезпека того, що через надмірне використання соціальних мереж скорочується кількість інноваційних ідей і самостійних розумових процесів» [9].

В. Биков, О. Спирін і О. Пінчук у роботі «Сучасні завдання цифрової трансформації освіти» зазначають, що «за результатами міжнародного дослідження (Measuring the Information, 2016) Україна має незбалансовані показники або суттєве відставання від розвинених країн в питанні розвитку інформаційного суспільства. Впровадження сучасних технологій відбувається зі значним запізненням, збільшується внутрішній та зовнішній цифровий розрив, відсутня консолідована державна стратегія розвитку ІКТ. Все це уповільнює темпи створення й обміну інформацією, знаннями, досвідом та технологіями» [10, с. 28].

Однак Л. Левицька переконує, що «Реалізація інформаційно-освітнього порталу є основою для створення інформаційно-освітнього середовища у закладі вищої освіти. Головними завданнями інформаційно-освітнього порталу є об'єднання інформаційних, технологічних, довідкових, освітніх ресурсів і сервісів, що задіяні в навчальному процесі в єдиний інформаційний простір; інтеграція та упорядкування всіх освітніх ресурсів кафедр ЗВО; забезпечення структурованого, уніфікованого доступу до всіх інформаційно-освітніх ресурсів кафедр ЗВО; підтримка неперервного зростання кваліфікації педагогів; формування єдиного інформаційно-освітнього середовища з метою обміну досвідом, накопичення і використання знань; оперативне задоволення інформаційних потреб користувачів; надання студентам можливостей для самовдосконалення, саморозвитку, самостійного навчання, підвищення кваліфікації та рівня знань; оперативний контроль навчального процесу; створення персонального віртуального робочого місця для кожного учасника навчального процесу; забезпечення ефективності використання накопичених знань; високий рівень залучення студентів у процес обміну знаннями [11, с. 89]» [12, с. 34].

Сучасне суспільство, яке називають інформаційним, створило культуру, засновану на ідеології прогресизму і техніцизму, споживання і корисності, яка змінила самої людини. Міжособистісні відносини в такій культурі перестають регулюватися внераціональними способами: почуттями, звичаями, вірою, любов'ю, ідеалами, протиставленням добра і зла, прекрасного і потворного. Духовність редукується до ро-

зуму, а цінності замінюються інформацією [13].

І. Остапівська, при вивченні проблем інформатизації і впливу її на освіту, зазначає, що «інформаційні технології на базі останніх досягнень інформатики та комп'ютерної техніки – сучасні або нові (новітні) інформаційні технології (СІТ або НІТ) – міцно увійшли не тільки у науку та техніку, але й стали невід'ємною частиною повсякденного життя. Таким чином, освіта як важлива складова частина діяльності кожного суспільства теж зазнала впливу глобальних інформаційних процесів. Наслідки цієї взаємодії в Україні мають подвійний характер: з одного боку, розвиток СІТ дозволяє ефективно опрацювати великі масиви інформації (створювати інформаційні продукти), а з іншого, спостерігається дефіцит як матеріальних та людських ресурсів (осіб із високим рівнем сформованості інформаційної компетентності), так і ефективних та загальнодоступних освітніх програм спрямованих на підвищення загального рівня інформаційної культури кожного члена суспільства» [14].

Здійснюючи бенчмаркінг щодо з'ясування сутності даної проблеми, навіть у самій мережі Інтернет заходимо підтвердження, щодо негативного впливу глобальної інформаційної бази на суспільство «молодь отримує великі можливості для всебічного саморозвитку, освіти та розширення комунікативних зв'язків. Але, як не парадоксально, ці надбання призводять до зниження культурного рівня підліткового контингенту, моральних якостей, пам'яті та уваги, розвитку ізоляваності від оточуючих. У «комп'ютеризованого» покоління відмічаються зміни фундаментальних духовно-культурних засад, понять і уявлень, а інтелектуальний розвиток відбувається в іншому соціально-часовому вимірі. Інформаційні технології чинять гіпнотичний вплив на інтелект та духовність підлітків, а комп'ютерні ігри здатні довести до повного змішування реального та віртуального світу» [9].

Доцільно буде наголосити, що за допомогою лише технократизму та надмірного використання глобальної інформаційної бази в освіті не вирішити загальної проблеми едукації особистості загалом та майбутнього вчителя зокрема, адже найнебезпечніший результат освіти є професійно-компетентні фахівці (професіонали своєї справи), не обтяжені сумніннями морально-етичного, духовно-естетичного, соціально-ціннісного тощо характеру.

Однак, хочемо зазначити, що дану проблему науковці досліджували із різних сто-

рін, тому у нашому дослідженні ми дотримуємося думки, що надмірне використання все ж негативно впливає, проте є також позитивна сторона використання даної бази на забезпечення життєдіяльності суспільства загалом та едукацію майбутніх фахівців зокрема. У процесі наукового пошуку визначено проблеми національного масштабу.

Проаналізувавши значну кількість наукових доробок вітчизняних учених стосовно концепцій розвитку, виховання та навчання або ж підготовки майбутніх педагогів ми дійшли висновку, що наявні педагогічні концепції доречно використовувати лише в межах конкретної проблематики, що не дає змогу їх застосовувати у суміжних наукових дослідженнях. Тому постає проблема об'єднання і розробки фрейму й змістового наповнення загальної педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену одночасно, як форми індикації результатів проведеного дослідження та як засобу вирішення виявлених глобальних проблем освіти.

Аналіз нормативно-правових документів дав підстави стверджувати, що освіта направлена на студеноцентризм, посилення у процесі професійної підготовки на суб'єкт-суб'єктні відносини, що ґрунтуються на принципах гуманістичної освіти між науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти і зорієнтовані на досягнення бажаного результату освітнього процесу, оскільки сьогодні виникає необхідність у майбутніх фахівцях педагогічного профілю здатних до розкриття й використання як власних набутих компетентностей, так і учнів, яких вони навчають задля реалізації інтересів учасників освітнього процесу.

Наголосимо, що значні реформи, що відбуваються у сучасній вітчизняній науковій та освітній сферах, ураховують найкращі новаторські ідеї, що наявні у світовій педагогічній практиці й спрямовані на суттєве підвищення якості підготовки майбутніх учителів відповідно до європейських та міжнародних стандартів.

Однак, хочемо зазначити, що дані реформи у галузі педагогіки спричиняють зміни у наявних теоріях, законах, що супроводжується трансформацією ціннісних орієнтирів, якостей через адаптацію методологічних підходів, які, своєю чергою, призводять до побудови теорій, розробки сучасних концепцій тощо. Для ефективної реалізації даних реформ слугує певним чином організований освітній процес, що охоплює навчання виховання та розвиток майбутніх фахівців, а отже, едукацію.

Відтак, під едукацією необхідно розуміти «поєднання процесів навчання, виховання і розвитку, які мають свої мету і завдання, принципи й умови, зміст і форми, методи і засоби. За висловом К. Ушинського, зміст едукації є елементом підстановчим, «не наслідковим», залежним від домінуючої у суспільстві системи цінностей і чутливим до суспільним перемін, а відтак з тієї причини саме він стає предметом дискусій і суперечностей. Кожне покоління пропонує свій зміст – чого навчати, на яких цінностях виховувати і які якості в людині розвивати. Він і «вмонтовується» у стару матрицю едукації, у процесі чого, звісно, відповідно уточнюється і функція її складових (суб'єктів, способу діяльності тощо)» [15]. На думку О. Хорошайло і Ю. Яковенко, процес едукації «передбачає ефективну взаємодію викладача і студента з метою підготовки останнього як творчої та відповідальної особистості, яка критично мислить, здатна до самоосвіти та саморозвитку протягом усього життя» [16, с. 170].

Підсумовуючи все вищезазначене, було виявлено наступну проблему педагогічної науки – відсутність педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Для з'ясування і вирішення зазначеної проблеми було проведено анкетування й опитування здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Із метою з'ясування обізнаності здобувачів освіти та науково-педагогічних працівників щодо розуміння поняття «едукація» було проведено анкетування. Проаналізувавши відповіді респондентів з'ясовано, що більшість із опитаних (75% – здобувачів освіти та 47% – науково-педагогічних працівників) не в повному обсязі розуміють сутності триєдності «навчання-виховання-розвитку», у своїх відповідях вони наголошують, що едукація це скоріше віддуння «навчально-виховного процесу», не враховуючи той факт, що у відповідності до Закону «Про вищу освіту» це «освітній процес». Заслуговує на увагу той факт, що науково-педагогічні працівники вважають, що едукація відбувається на засадах партнерства між суб'єктами освітнього процесу.

Під час анкетування здобувачам освіти було запропоновано оцінити на скільки відбувається едукація в процесі професійної підготовки власний за 5-бальною шкалою. За результатами анкетування

з'ясовано, що 34 % здобувачів освіти вважають, що у процесі професійної підготовки частково враховуються напрями виховної діяльності, 27 % – наголошують, що хоча й едукація відбувалася, однак не завжди на засадах взаємодії між учасниками освітнього процесу.

У процесі опитування науково-педагогічних працівників на запитання «Чи необхідно здійснювати едукацію майбутніх учителів у процесі професійної підготовки?» 63 % опитаних відповіли «так», адже вважають, що едукація це інновація в освітньому процесі; 28% – не дали однозначної відповіді, адже вважають ототожнюють поняття «едукація» та «освітній процес», однак едукація відбувається саме в освітньому процесі; 9% не вбачають необхідності у триєдності освітнього процесу.

Отже, підсумовуючи, можна дійти висновку, в умовах пандемії Covid-19 освітній процес перейшов із очної форми в дистанційну, що викликало певні труднощі як у науково-педагогічних працівників, так і у здобувачів вищої освіти. Однією з причин цього є динамічний розвиток інформаційного й цифрового простору, який дедалі більше поширюється на всі сфери суспільного життя загалом та освіти зокрема. Однак, для полегшення досягнення поставлених цілей і з метою виявлення даних труднощів було проведено анкетування респондентів та з'ясовано, що до найбільш вагомих проблем відносяться: неналежний рівень володіння цифровими навичками, асинхронність проведення занять та вирішення поставлених завдань, академічна доброчесність, відсутність прямої комунікації (очі до очей). Як наслідок, дані анкетування допоможуть у майбутньому ліквідувати основні проблеми й недоліки в освіті, що виникають і сприятимуть подоланню труднощів при їх вирішенні.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, у процесі наукового пошуку було визначено сучасні проблеми едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти, які притаманні не тільки міжнародному, а й національному освітньому простору, а саме: пріоритетність матеріального забезпечення особистості над її духовно-ціннісним розвитком; надмірне використання глобальної інформаційної бази в усіх сферах життєдіяльності людини; обґрунтування і розробки фрейму й змістового наповнення загальної педагогічної концепції окремого фундаментального досліджуваного феномену; відсутність педагогічної концепції едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти. Як

перспективи подальшого дослідження вбачаємо вирішення окремих проблем, які стосуються національного освітнього простору.

Список бібліографічних посилань

1. Підготовка науково-педагогічних кадрів у системі післядипломної педагогічної освіти: зміст, організаційні форми, технології: наук. посіб. [авт. кол.: Є. Р. Чернишова, Н. В. Гузій, В. П. Ляхощкий та ін.; за наук. ред. Є. Р. Чернишовой]. Київ: ДВНЗ «Ун-т менеджменту освіти» НАПН України, 2014. 318 с.
2. Харківська А.А. Якість освіти в контексті європейського вибору. Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки»: зб. наук. пр. [Ніжин. держ. ун-т імені М. Гоголя], 2009. № 2. С. 5–10.
3. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>.
4. Бердяев Н.А. Человек и машина (Проблема социологии и метафизики техники). *Вопросы философии*, 1989. №2. С. 147–163.
5. Жерновникова О. Діджиталізація в освіті. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції* (Харків, 10 квітня 2018 р.). Харків, 2018. С. 88–90. URL: <https://cutt.ly/nEm8QeB>.
6. Петрук Н. Стратегії розвитку гуманітарної освіти в добу технократизму та глобалізації. *Філософія освіти: Науковий часопис*, 2020. №1 (26). С. 54–67.
7. Бауман З., Донскіс А. Моральна сапіота. Втрата чутливості у лінній сучасності. Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 2014. 280 с.
8. Мелашенко О. Проблема технократизму у вищій технічній школі і розвитку особистості студента. *Наукові записки. Серія Педагогічні науки*. [Київ], 2013. Вип. 121(1). С. 80–82. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nz_p_2013_121\(1\)_21.pdf](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nz_p_2013_121(1)_21.pdf).
9. Негативний вплив сучасного інформаційного простору на психічне та фізичне здоров'я дитини. *Кирилівська селищна рада: офіційний інтернет-портал*, 2018. URL: <https://cutt.ly/UmSthe8>.
10. Биков В., Спірін О., Пінчук О. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти. *Вісник кафедри ЮНЕСКО «Неперервна професійна освіта XXI століття»*, 2020. Вип.1. С. 27–36.
11. Гуревич Р.С. Інтерактивні технології навчання у вищому педагогічному навчальному закладі. Вінниця: Планер, 2013. 309 с.
12. Левицька Л.А. Розвиток міжкультурної комунікації у закладах вищої освіти в умовах дистанційного навчання. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки*, 2021. Вип. 2. С. 31–36.
13. Дворникова Е.И. Культура. Идентичность. Толерантность. Москва: Илекса, 2007. 320 с.
14. Остапйовська І. Вплив інформатизації суспільства на освіту. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*, 2016. №1. С. 291–294. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2016_1_58.
15. Кочубей А. Едукація як ефективний засіб цілісності навчально-виховного процесу в технічному ВНЗ. *Нова педагогічна думка*, 2013. № 1.2. С. 32–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1.
16. Хорошайло О.С., Яковенко Ю.А. Використання дидактичних ігор у вищій школі як інтерактивного методу едукації. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*, 2016. Вип. 3. С. 170–175.

References

- Chernyshova, E.R., Guziy, N.V., Lyakhotsky, V.P. etc. (2014). Training of scientific and pedagogical staff in the system of postgraduate pedagogical education: content, organizational forms, technologies: science. way. [In E.R. Chernyshova (ed.)]. Kyiv: SHEI "University of Education Management" NAPS of Ukraine. 318 p. [in Ukr.].
- Kharkivska, A.A. (2009). Quality of education in the context of European choice. *Proceedings. Series "Psychological and pedagogical sciences"* [Nizhyn. state M. Gogol University], 2: 5–10 [in Ukr.].
- On education: Law of Ukraine of September 5, 2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> [in Ukr.].
- Berdyayev, H.A. (1989). Man and machine (The problem of sociology and metaphysics of technology). *Questions of Philosophy*, 2: 147–163 [in Rus.].
- Zhernovnikova, O. (2018). Digitalization in education. *Psychological and pedagogical problems of higher and secondary education in the conditions of modern challenges: theory and practice: materials of the III International scientific-practical conference* (Kharkiv, April 10, 2018). Kharkiv: 88–90. URL: <https://cutt.ly/nEm8QeB> [in Ukr.].
- Petruk, N. (2020). Strategies for the development of humanitarian education in the age of technocracy and globalization. *Philosophy of Education: Scientific Journal*, 1 (26): 54–67 [in Ukr.].
- Bauman, Z., Donskis, L. (2014). Moral blindness. Loss of sensitivity in current times. Kyiv: SPIRIT AND LETTER. 280 p. [in Ukr.].
- Melashchenko, O. (2013). The problem of technocracy in higher technical school and the development of the student's personality. *Proceedings. Pedagogical Sciences Series* [Kyiv], 121 (1): 80–82. URL: [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nz)
- The negative impact of modern information space on the mental and physical health of the child (2018). *Kirillov village council: the official Internet portal*. URL: <https://cutt.ly/UmSthe8> [in Ukr.].
- Bykov, V., Spirin, O., Pinchuk, O. (2020). Modern tasks of digital transformation of education. *Bulletin of the UNESCO Department "Continuing Professional Education of the XXI Century"*, 1: 27–36 [in Ukr.].
- Gurevich, R.S. (2013). Interactive learning technologies in higher pedagogical educational institution. Vinnytsia: Glider. 309 p. [in Ukr.].
- Levitska, L.A. (2021). Development of intercultural communication in higher education institutions in the conditions of distance learning. *Bulletin of Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytsky. Series: Pedagogical Sciences*, 2: 31–36 [in Ukr.].
- Dvornikova, E.I. (2007). Culture. Identity. Tolerance. Moscow: Ileksa. 320 p. [in Rus.].
- Ostapovska, I. (2016). The impact of informatization of society on education. *Scientific Bulletin of Mykolayiv National University named after V.O. Sukhomlynsky. Pedagogical Sciences*, 1: 291–294. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2016_1_58 [in Ukr.].
- Kochubey, A. (2013). Education as an effective means of the integrity of the educational process in a technical university. *New Pedagogical Thought*, 1.2: 32–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npd_2013_1 [in Ukr.].
- Khoroshailo, OS, Yakovenko, Yu.L. (2016). The use of didactic games in high school as an interactive method of education. *Scientific notes of Berdyansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical Sciences*, 3: 170–175 [in Ukr.].

PROKOPENKO Alona

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Lecturer of the Department of Informatics, Municipal Institution "Kharkiv Humanitarian and Pedagogical Academy" of the Kharkiv Regional Council,

MODERN PROBLEMS OF EDUCATION OF FUTURE TEACHERS IN THE CONDITIONS OF DIGITALIZATION OF EDUCATION IN THE THEORY AND PRACTICE OF PEDAGOGICAL SCIENCE

Summary. In the article the author on the basis of the analysis of psychological-pedagogical, administrative and special literature, and also normative-legal documents defines modern problems of education of future teachers in the conditions of digitalization of education. The modernization processes taking place in the field of educational policy in Ukraine in general and in the pedagogical field in particular require a rethinking of the conceptual framework taking into account world and European standards. In this regard, the development of the national pedagogical concept of education of future teachers as highly competent specialists of the new generation becomes especially important. Based on the research of the European Union, the principles that reveal the educational processes of educational pedagogy are identified: new basic knowledge and skills for all by guaranteeing permanent access to education to obtain, generalize and update professional skills to adapt to the information society; increase investment in human resources to increase the value of human capital; innovative methods of education for the development of the latest methodology of teaching, education, development for the pedagogical field in general; a new system for assessing the level of education in order to make global changes in the process of

assessing its results; development of mentoring and counseling to provide each participant in the educational process with free access to information resources. The author assumes that the level of competitiveness of the state on the world stage directly depends on the level of competence of specialists, their ability to acquire new competencies, take into account new opportunities and use them to benefit themselves and the country as a whole. On the basis of the processed researches, the scientist comes to a conclusion that to problems of education of future teachers in the conditions of digitalization of education concern the following: priority of material maintenance of the person over its spiritual and value development; excessive use of the global information base in all spheres of human life; substantiation and development of the frame and content of the general pedagogical concept of a separate fundamental researched phenomenon; lack of pedagogical concept of education of future teachers in the conditions of digitalization of education.

Keywords: education; concept; digitalization; future specialists.

Одержано редакцією 12.08.2021
Прийнято до публікації 26.08.2021

ЗМІСТ

ОСВІТНІ, ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

ДЕСЯТОВ Тимофій Михайлович	
Андрагогіка: поняття, категорії, закономірності, принципи	5
ТИМОШЕНКО Юрій Васильович, ЗАВГОРОДНЯ Лариса Віталіївна	
Сутнісні елементи й характеристики управлінської культури керівника освітньої організації	10
КАБУСЬ Наталя Дмитрівна, БОЯРСЬКА-ХОМЕНКО Анна Володимирівна	
Досвід формування психовалеологічної компетентності майбутніх фахівців соціальної галузі в контексті попередження й подолання професійного вигорання	20
АРХИПОВА Світлана Петрівна, КРАСІЛИЧ Ірина Олегівна	
Підготовка майбутніх фахівців соціально-педагогічних спеціальностей у контексті новітніх тенденцій інклюзивної освіти	28
БАБАКІНА Оксана Олексіївна	
Теоретико-методологічні підходи до управління розвитком системи підготовки педагогічних кадрів у закладах вищої освіти	34
СИТНИК Тетяна Іванівна	
До проблеми організації виховної роботи зі студентською молоддю у закладах вищої освіти	40
ФУЧИЛА Олена Миколаївна	
Болонський процес: виклики інтернаціоналізації у вищій освіті	46
КУКСЕНКО Сергій Іванович	
Суспільно-педагогічна роль громадянської освіти в умовах формування європейського освітнього простору	51
ХАРКІВСЬКА Алла Анатоліївна, ХАРКІВСЬКИЙ Валерій Сергійович	
Виховання громадянської та правової відповідальності сучасної особистості – процес відродження нації	57
ПОПОВА Ганна Василівна, ДЕРКАЧ Ольга Тимофіївна	
Сутнісні характеристики екологічної компетентності майбутнього вчителя початкової школи	63
ПРОКОПЕНКО Альона Олександрівна	
Сучасні проблеми едукації майбутніх учителів в умовах діджиталізації освіти в теорії та практиці педагогічної науки	68
VOVK Olena	
Issues of Oral Comprehension Competence: Difficulties of Listening and Strategies Of Overcoming Them	74
АСЛАНОВА Натига Шикар Гызы	
Методика преподавания темы «кубические уравнения» в университетах средствами электронного обучения	79
МАНЬКО Олена Григорівна, МАЛІКОВА Юлія Олександрівна	
Художньо-естетична компетентність корекційних педагогів: особливості та рівень сформованості	85
NESTULYA Svitlana	
Organizational and Pedagogical Support of the Process of Development of Leadership Competence of Future Higher School Teachers	91
КОВАЛЕНКО Юлія Миколаївна	
Загальна характеристика моделі менеджера у спортивній діяльності	98